

Sygn. akt I ACa 1530/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzena Miąskiewicz

Sędziowie: SA Roman Dzik (spr.)

SO (del.) Jan Wawrowski

Protokolant: referent stażysta Weronika Trojańska

po rozpoznaniu w dniu 16 czerwca 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa G. O.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W.

o uchylenie i stwierdzenie nieważności uchwał oraz nakazanie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 13 czerwca 2014 r., sygn. akt II C 328/13

1. zmienia zaskarżony wyrok:

- w punkcie pierwszym (I.) w części w ten sposób, że nakazuje Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. udostępnienie na swojej stronie internetowej członkom Spółdzielni uchwał, regulaminów i protokołów obrad zarządu i rad nieruchomości;

- w punkcie drugim (II.) w ten sposób, że znosi między stronami koszty procesu;

2. oddala apelację w pozostałym zakresie;

3. znosi między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1530/14

UZASADNIENIE

Powód G. O. wnosił o: nakazanie pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. (dalej – S.) zaprzestania naruszania uprawnień członków do informacji wynikającego z art. 8⁽¹⁾ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (dalej – u.s.m.) i ustawy o dostępie do informacji publicznej, w tym odmawiania zapoznawania się z treścią protokołów i uchwał organów pozwanej spółdzielni, odmowie ich bezpłatnego fotografowania, odmowie otrzymywania kopii zawierającej pełną treść tych dokumentów wraz z załącznikami, nakazanie pozwanej udostępniania na stronie internetowej dokumentów wymienionych w art. 8⁽¹⁾ ust. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, w tym

protokołów rad nieruchomości z pominięciem danych osobowych osób które nie pełnią funkcji w organach spółdzielni, z zastrzeżeniem iż pełna treść dokumentów powinna być udostępniana członkom spółdzielni na stronie internetowej w taki sposób, aby dostęp mieli wyłącznie członkowie spółdzielni; dokumenty powinny być utrzymywane na stronie internetowej bezterminowo, o nakazanie pozwanej Spółdzielni zmiany zarządzenia zarządu nr(...)z dnia 27 czerwca 2009 roku w sprawie ustalenia zasad wydawania kopii dokumentów przez biura spółdzielni i wnoszenia opłat z tego tytułu, o stwierdzenie nieważności §11 ust.2 pkt 6 zd.2 statutu pozwanej spółdzielni lub o nakazanie pozwanej Spółdzielni zmiany §11 ust.2 pkt 6 zd.2 statutu, o zabronienie pozwanej Spółdzielni ograniczania w jakikolwiek sposób prawa członków do rejestrowania przebiegu obrad organów kolegialnych spółdzielni pochodzących z wyboru, o uchylenie uchwały (...) zarządu pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. z dnia 5 czerwca 2012 roku w sprawie uchwalenia Regulaminu windykacji (...) w W. .

Pozwana Spółdzielnia wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Podniosła, że część żądań powoda nie znajduje swej podstawy prawnej, a część jest nieuzasadniona, gdyż obowiązujące u strony pozwanej wewnętrzne regulacje i przyjęta praktyka w zakresie wypełniania obowiązków informacyjnych są zgodne z przepisami prawa.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od G. O. na rzecz pozwanej 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

G. O. jest członkiem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W.. Statut Spółdzielni przewiduje, iż członkowi spółdzielni przysługuje prawo do nieodpłatnego otrzymania jednego egzemplarza statutu oraz regulaminów wydanych na jego podstawie oraz do odpłatnego wydania kopii uchwał organów spółdzielni, kopii protokołów organów spółdzielni, protokołów lustracji, rocznych sprawozdań finansowych oraz faktur i umów zawieranych przez spółdzielnię z osobami trzecimi, z wyłączeniem punktów, których ujawnienie naruszyłoby przepisy ustawy o ochronie danych osobowych oraz poufności umów handlowych. Statut przewiduje także, iż członkowi spółdzielni przysługuje prawo do obecności na posiedzeniach plenarnych ciał samorządowych bez czynnego prawa uczestniczenia w obradach, z zastrzeżeniem iż prawo to nie dotyczy posiedzeń w częściach dotyczących spraw, których ujawnienie naruszyłoby przepisy ustawy o ochronie danych osobowych lub poufności umów handlowych.

Od 27 czerwca 2009 roku w Spółdzielni obowiązuje zarządzenie zarządu nr 2, precyzujące zasady wydawania kopii dokumentów i ustalające odpłatność za jedną stronę kserokopii A-4 lub odpisu na kwotę 2,12zł. Ustalenie wysokości opłaty dokonane zostało w oparciu o kalkulację służb księgowych spółdzielni. (zarządzenie z 27.06.2009r. z załącznikiem) Opłata ta się zmienia, obecnie wynosi 2,60zł.

Odpisy umów, protokołów posiedzeń organów spółdzielni i uchwał tych organów są udostępniane i wydawane członkom spółdzielni na ich wniosek, po opłaceniu tego wniosku z tym, że fragmenty dokumentów zawierające dane osobowe lub informacje umożliwiające odkodowanie danych osobowych są uprzednio zamazywane.

G. O. zaczął domagać się dostępu do niektórych dokumentów spółdzielni około 2011 roku. Po pewnym czasie powód spotkał się z odmową nieograniczonego dostępu do dokumentów, motywowaną ochroną danych osobowych. Powód zwracał się do spółdzielni o wydanie dokumentów mających związek np. z nieruchomością spółdzielni, w której jeden z lokali był użytkowany przez powoda, a został mu odebrany i toczy się między stronami postępowanie sądowe o przywrócenie jego posiadania, a na kanwie tej sprawy powód chciał zbadać sposób gospodarowania lokalami niemieszkalnymi przez radę nieruchomości i zasady ich udostępniania. W okresie od 2012 roku do połowy 2013 roku G. O. zwracał się do pozwanej o udostępnienie mu i umożliwienie skopiowania wykazu wszystkich niemieszkalnych pomieszczeń znajdujących się w budynku przy ul. (...) oraz dokumentów dotyczących udostępnienia tych pomieszczeń do użytkowania za okres od zasiedlenia budynku. Spółdzielnia odmówiła wydania powodowi w/w dokumentacji, wskazując iż zawiera ona dane osobowe, które spółdzielnia obowiązana jest chronić. G. O. nie słyszał, aby inni członkowie spółdzielni mieli, podobne do jego problemów, utrudnienia z dostępem do dokumentów Spółdzielni.

Powód jest przekonany, że próby ograniczenia mu dostępu do informacji są wywołane konfliktem istniejącym między stronami co do użytkowania jednego z pomieszczeń w budynku przy (...), czy przydziału miejsc postojowych.

Spółdzielnia odmawiała także wydania powodowi zgody na sfotografowanie całości dokumentacji pracy Rady Nieruchomości (...) wskazując, iż zawiera ona decyzje dotyczące osób, których dane osobowe spółdzielnia ma obowiązek chronić. Spółdzielnia informowała, iż protokoły posiedzeń Rady Nieruchomości będą powodowi wydawane bez informacji zawierających dane osobowe, po uiszczeniu opłaty oraz, że na rejestrowanie przebiegu obrad Rady (...) powód powinien uzyskać zgodę osób uczestniczących w obradach, gdyż regulamin przewiduje utrwalanie przebiegu obrad jedynie w formie protokołu.

Od 5 czerwca 2012 roku, uchwałą zarządu wprowadzono regulamin windykacji (...) w W., przewidujący m.in. obciążanie dłużników spółdzielni kosztami prowadzonych czynności windykacyjnych wynikających z umowy z zewnętrzną firmą windykacyjną poprzez pomniejszenie dokonywanych wpłat o te koszty.

Spółdzielnia publikuje na swojej stronie internetowej protokoły posiedzeń walnego zgromadzenia, rady nadzorczej, prezydium rady nadzorczej i zarządu spółdzielni. Początkowo publikowano jedynie protokoły posiedzeń walnego zgromadzenia i rady nadzorczej spółdzielni, jednak – w następstwie stosownego wniosku walnego zgromadzenia – władze spółdzielni podjęły decyzję o publikowaniu także protokołów posiedzeń zarządu i rady nadzorczej, nie uwzględniając wniosku o publikowanie na stronie internetowej protokołów posiedzeń rad nieruchomości.

Przebieg posiedzeń organów spółdzielni jest protokołowany, dodatkowo posiedzenia walnego zgromadzenia są nagrywane przez Spółdzielnię i mogą być nagrywane przez osoby w nich uczestniczące. Członkowie Spółdzielni mogą uczestniczyć w obradach rady nadzorczej i rad nieruchomości z tym, że są wypraszani z tych obrad na czas omawiania indywidualnych spraw członkowskich. G. O. od 2013 roku uczestniczy w większości posiedzeń rady nadzorczej pozwanej spółdzielni i rady nieruchomości (...). Zgłaszana przez powoda chęć nagrywania przebiegu posiedzeń tych organów spółdzielni nie zawsze jest uwzględniana.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest nieuzasadnione.

Odnosząc się do żądań uchylenia zarządzenia zarządu pozwanej spółdzielni z dnia 27 czerwca 2009 roku i uchylenia uchwały zarządu pozwanej spółdzielni z dnia 5 czerwca 2012 roku, Sąd stwierdził, że nie znajdowały one podstawy prawnej. Ingerencja w decyzje statutowych organów spółdzielni jest bowiem dopuszczalna tylko wówczas, gdy znajduje podstawę w konkretnym przepisie ustawy. Członek spółdzielni może więc żądać uchylenia uchwały walnego zgromadzenia (art. 42 §3 prawa spółdzielczego), stwierdzenia nieważności lub nieistnienia uchwały walnego zgromadzenia (art. 42§2 i 9 prawa spółdzielczego), w sprawach dotyczących wykluczenia albo wykreślenia – uchylenia uchwały rady nadzorczej (art. 24 § 6 pkt 2 i art. 198 § 2 prawa spółdzielczego), czy w sprawach dotyczących wyodrębnienia własności lokalu – zaskarżać uchwały zarządu spółdzielni mieszkaniowej (art. 43 ust. 5 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych). A skoro ustawa nie przewiduje możliwości domagania się przez członka spółdzielni uchylenia przez sąd decyzji zarządu spółdzielni, powództwo w tej części podlegało oddaleniu. Podobnie, brak było podstaw do nakazywania przez sąd pozwanej spółdzielni dokonania określonej treści zmian w statucie spółdzielni. Żaden przepis prawa nie przyznaje członkowi spółdzielni prawa domagania się nakazania spółdzielni przez sąd dokonania określonych zmian w statucie; żądanie takie zmierza w istocie do nakazywania podjęcia przez walne zgromadzenie określonej treści uchwały.

Z kolei, żądanie powoda stwierdzenia nieważności §11 ust. 2 pkt 6 zd. 2 statutu Spółdzielni nie zostało wg Sądu uargumentowane, ani nie wykazano jego zasadności. Powód nie wyjaśnił swego interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieważności tego zapisu statutu, a nadto nie udowodnił, aby zapis ten zawierał postanowienia niezgodne z prawem. Sąd zauważył także, że statut jest zarejestrowany, co wynika z treści odpisu aktualnego rejestru przedsiębiorców. Rejestracja statutu i rejestracja zmian statutu dokonywana przez sąd rejestrowy, oznacza, iż sąd ten skontrolował przedkładane mu dokumenty pod względem formalnym, a także przeprowadził kontrolę merytoryczną

i uznał, że postanowienia zmienionego statutu są zgodne z prawem (art. 8§1 w zw. z art. 12a § 2 ustawy prawo spółdzielcze).

Analizując żądania zamieszczone w punktach 1, 2 i 5 pozwu, Sąd zauważył, że powód sformułował swoje żądania jako swoistą „skargę powszechną”, działając w interesie wszystkich członków pozwanej spółdzielni i żądając nakazania Spółdzielni podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania praktyk – zdaniem powoda naruszających przepisy prawa i interes wszystkich członków Spółdzielni. Tymczasem możliwość występowania z tego typu powództwami w polskim prawie jest co do zasady przewidziana jedynie w sprawach „konsumenckich” – np. powództwo o uznanie wzorca umowy za niedozwolony (art. 479³⁸ k.p.c.), czy roszczenia przewidziane dla konsumenta w art. 12 ust.1 pkt 1-5 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Co więcej, powód nie wykazał, aby pozwana ograniczała innym osobom dostęp do informacji i dokumentów i naruszała w ten sposób obowiązki przewidziane w art. 8¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Przeciwnie – z wypowiedzi powoda wynikało, iż uważa się on za osobę szykanowaną przez stronę pozwaną, gdyż jest mu wiadomo, że inni członkowie Spółdzielni nie napotykają na takie jak on, ograniczenia w dostępie do dokumentów.

Nadto, zdaniem Sądu, przywoływany w art. 8¹ u.s.m. nie daje powodowi uprawnień do występowania z żądaniami zawartymi w pkt 2 i 5 pozwu z uwagi na sposób sformułowania przywoływanego przepisu. To, że w ustępie 3 przywołanego przepisu przewidziano, iż spółdzielnia mieszkaniowa powinna na swojej stronie internetowej udostępniać statut, regulaminy, uchwały i protokoły obrad organów spółdzielni, protokoły lustracji i roczne sprawozdania finansowe, nie rodzi po stronie Spółdzielni zobowiązania wobec każdego z jej członków. Zaniechanie realizowania tej powinności przez władze spółdzielni powinno być co do zasady, rozpatrywane w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym.

Pozwana Spółdzielnia kilkakrotnie odmówiła powodowi wydania kopii określonych dokumentów, ograniczając się do wydania fragmentów tych dokumentów nie zawierających danych osobowych i informacji stanowiących tajemnice handlowe. Między stronami istnieje spór co do tego, czy przyjęta przez władze spółdzielni w/w praktyka, motywowana koniecznością ochrony danych osobowych, jest prawidłowa. Jednakże powód nie wystąpił z pozwem o nakazania pozwanej spółdzielni wydania powodowi określonych dokumentów, z powołaniem się na art. art. 8¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, a ograniczył się do ogólnego żądania nakazania pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. zaprzestania naruszania uprawnień członków do informacji wynikającego z art. 8¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych i ustawy o dostępie do informacji publicznej (pkt 1 pozwu).

Sąd wskazał, że w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, iż zakres uprawnień członka spółdzielni mieszkaniowej podlega ograniczeniom z art. 18 §3 ustawy prawo spółdzielcze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2010 r. sygn. akt I CNP 16/10), co oznacza, iż spółdzielnia ma możliwość odmowy udostępnienia swojemu członkowi kopii umów zawieranych przez nią z osobami trzecimi z uwagi na możliwość naruszenia dóbr osób trzecich lub wykorzystania tych informacji na niekorzyść spółdzielni. W razie odmowy wydania dokumentów członek spółdzielni może odwołać się do sądu rejestrowego, który oceni zasadność odmowy i może nakazać spółdzielni wydanie członkowi kopii określonych umów.

Powód ma więc możliwość realizowania swoich uprawnień do zasięgania informacji o działalności spółdzielni i „wymuszenia” udostępnienia mu pewnych dokumentów, czego jednak w niniejszej sprawie się nie domagał, poprzestając na występowaniu z żądaniami ogólnymi, zmierzającymi do nakazania pozwanej spółdzielni przyjęcia określonej praktyki udostępniania dokumentów wobec wszystkich członków spółdzielni

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.

Od wyroku tego apelację wniósł powód.

Zaskarżył orzeczenie w całości zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, w tym Konstytucji, poprzez ich wadliwą wykładnię i niezastosowanie.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

W prawidłowo ustalonym stanie faktycznym, którego powód w apelacji nie kwestionował, za usprawiedliwioną należało uznać apelację w części odnoszącej się do żądania nakazania pozwanej udostępnienia na swojej stronie internetowej członkom Spółdzielni dokumentów organów spółdzielni (w tym fakultatywnych), wymienionych w art. 8¹ ust. 3 u.s.m. W pozostałym zaś zakresie apelacja nie miała usprawiedliwionych podstaw, chociaż częściowo także w tym zakresie Sąd pierwszej instancji wadliwie ocenił niektóre przepisy; mimo to, w tej części orzeczenie odpowiada prawu.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że obowiązek spółdzielni mieszkaniowej określony w art. 8¹ ust. 3 u.s.m. nie rodzi roszczenia cywilnego po stronie członka spółdzielni.

Powołany przepis niewątpliwie nakazuje spółdzielni („powinny być udostępnione”) udostępnianie na stronie internetowej dokumentów tam enumeratywnie wymienionych. Adresatami tej normy prawnej są, poza spółdzielniami mieszkaniowymi (jako zobowiązanymi), członkowie tych spółdzielni, jako uprawnieni. Oni też, wobec braku szczególnego przepisu, są na zasadach ogólnych uprawnieni do sądowego dochodzenia swych praw, w drodze procesu (art. 13 § 1 k.p.c.).

Pogląd Sądu pierwszej instancji, że członkowie dysponują jedynie procedurą postępowania wewnątrzspółdzielczego jest nieuprawniony z tej zasadniczej przyczyny, że ten ostatni tryb w istocie może dotyczyć spraw cywilnych między spółdzielnią i członkiem, chroniąc ich, poprzez zawieszenie biegu terminów zawitych i terminów przedawnienia (art. 32 § 2 pr.spółdz.) i wprost stanowiąc, że postanowienia statutu o postępowaniu wewnątrzspółdzielczym nie mogą ograniczać dochodzenia przez członków ich praw na drodze sądowej, a w wypadku wystąpienia na drogę postępowania wewnątrzspółdzielczego i sądowego, postępowanie wewnątrzspółdzielcze ulega umorzeniu (art. 32 § 3 pr.spółdz.). Okoliczność zaś, że mamy do czynienia z roszczeniem i sprawą cywilną oraz cywilną drogą sądową (art. 1 i art. 2 § 1 k.p.c.) nie może budzić wątpliwości. Jeżeli bowiem przepis wprost nie wskazuje beneficjenta danej normy (jak czyni to w przypadku art. 8¹ ust. 1 u.s.m.), dopiero wówczas, gdy z pomocą wykładni funkcjonalnej i systemowej nie da się odkodować takiego adresata, można uznać, że mamy do czynienia z lex imperfekta. To nie występuje w tym przypadku.

Już systematyka art. 8¹, w tym jego ust. 3, pozwala uznać, że obowiązek spółdzielni został skorelowany z prawami członków. Dotyczy to także pozostałych przepisów wprowadzonych nowelą czerwcową do u.s.m. z 2007, których celem było wzmocnienie praw członków spółdzielni mieszkaniowych, jako rzeczywistych beneficjentów korporacji spółdzielczej, którym formuła spółdzielni służy realizacji ich praw majątkowych i szeroko rozumianych praw zarządczych, w tym prawa do informacji o zapadających uchwałach, regulaminach i innych decyzjach podejmowanych przez organy spółdzielni – obligatoryjne i fakultatywne. W tym prawie mieści się obowiązek spółdzielni, o którym mowa w tym przepisie. Można skonstatować, że omawiana regulacja uzupełnia tę, o której mowa w ust. 1 i 2 art. 8¹ u.s.m.

Pozostałe zarzuty apelacji nie mogły odnieść zamierzonego skutku.

Żądanie uchylenia uchwały zarządu może wynikać tylko z przepisu szczególnego, w tym poprzez odesłanie do art. 42 § 3 pr. spółdzielczego. Takie stanowisko zajął Sąd Okręgowy i jest ono prawidłowe.

Natomiast czynności zwykłego zarządu podejmowane przez zarząd Spółdzielni (a takim był Regulamin windykacji...), mogą być zaskarżone na zasadach ogólnych prawa cywilnego i procesowego, jeżeli przybiorą postać czynności prawnej, ingerującej w prawa członka. Takiego roszczenia powód nie zgłosił.

Z kolei żądanie unieważnienia zapisów statutowych nie mogło okazać się skuteczne, skoro nie wykazano, że zapisana w statucie odpłatność wydawania kopii dokumentów, narusza formułę kosztową (art. 1 ust.1¹ u.s.m.) i normę art. 8¹ ust. 2 u.s.m. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że Spółdzielnia rozumie ten zapis o odpłatności, po myśli art. 8¹ ust. 2 i art. 1ust.1¹ u.s.m.

Chociaż więc Sąd pierwszej instancji wadliwie uznał, że po zarejestrowaniu statutu członek spółdzielni nie może na zasadach ogólnych kwestionować jego zapisów (por. wyrok z dnia 21 maja 2004 r., V CK 443/03, Monitor Spółdzielczy 2004/5/14, gdzie stwierdzono m.in., że „(...) Uchwały organów spółdzielni rodzące skutki cywilno – prawne podlegają – jako czynności prawne – odpowiednim przepisom zawartym w kodeksie cywilnym. Uchwały te nie mogą, podobnie jak inne czynności prawne, naruszać przepisów bezwzględnie obowiązujących, ich więc skuteczność podlega z tego punktu widzenia dyspozycjom art. 58 k. c. W takim wypadku członek spółdzielni może zatem wystąpić z powództwem o ustalenie nieważności uchwały ze skutkiem ex tunc mimo niezaskarżenia jej na podstawie art. 42 § 2 i 3 Prawa spółdzielczego”. W doktrynie i judykaturze podkreśla się, że takimi uchwałami są niewątpliwie te dotyczące uchwalenia lub zmian statutu, chociażby został on (przyjęte zmiany) następnie zarejestrowany. Por. wyrok SN z dnia 28 lipca 2005 r., V CK 26/05, LEX nr 186921, wyroki SN z 26 marca 2002 r., III CKN 989/00 i z dnia 20 listopada 2002 r., V CKN 1474/00) - nie publikowane, czy z dnia 4 sierpnia 1992 r., I CRN 113/92, OSNCP 1993/5/86), ostatecznie orzeczenie w tej części także, odpowiada prawu.

Podzielając w pozostałej części ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy i przyjmując ją za własną, na podstawie art. 386 § 1 i art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu orzeczono w obu instancjach orzeczono na podstawie art. 100, art. 108 § 1 i art. 391 k.p.c.